

*Рожик Євгеній Миколайович*

*Національний університет «Одеська юридична академія»,*

*аспірант кафедри криміналістики*

## **НЕГАТИВНІ ОБСТАВИНИ ЯК НАСЛІДКИ ЗЛОЧИНУ**

Злочинна діяльність як будь яка людська діяльність залишає по собі відповідні наслідки у навколишньому середовищі, що призводить до зміни його структури. При дослідженні вказаних змін, слідчий ретроспективно може в тій чи іншій мірі відтворити подію злочину та дії, які вчинялись для досягнення злочинного результату.

Однак, слід зазначити, що при вивченні обставини злочину слідчий повинен ставити під сумнів будь-яку зміну у її структурі, оскільки їх поява може бути спричинена навмисними діями злочинця спрямованими на інсценування як події злочину так і окремих її елементів.

У науковій літературі інсценування злочину прийнято відносити до протидії розслідування злочинів. Природне бажання особи, яка вчинила злочин, уникнути відповідальності й покарання за скоєне завжди спонукає її вживати заходів з метою приховування факту вчинення протиправного діяння, знищення його слідів, «нейтралізації» очевидців тощо. Проте, якщо раніше дії злочинців найчастіше зводилися до одиничних актів скоєння злочинів і для них головним було – не залишити слідів, за якими їх могли б установити та викрити, на сьогодні злочинність змінилася не лише кількісно, а і якісно, виявляється не в окремих актах злочинів, а в системі злочинної діяльності [1, с. 9].

Як справедливо зазначав Р.С. Белкін, досліджуючи зміст цього поняття, що, якщо раніше під протидією розслідуванню розуміли «переважно різні форми й способи приховування злочинів, тепер це поняття наповнилося більш широким змістом і може бути визначене як навмисна діяльність з метою

перешкоджання вирішенню завдань розслідування й, у кінцевому підсумку, установленню істини у кримінальній справі» [2, с. 129].

В свою чергу, інсценування злочину, як одна з форм протидії розслідуванню може розглядатись «як створення злочинцем доказів, які у своїй сукупності утворюють обстановку, характерну для визначеної, бажаної злочинцем події» про що зазначали Ю.П. Аленін та В.В. Тіщенко [3, с. 15].

Р.С. Белкін вказував на те, що інсценування злочину є "створення обстановки, яка практично не відповідає події, що сталася на цьому місці, і ще може доповнюватися поведінкою і помилковими повідомленнями, як виконавця інсценування, так і зв'язаних з ним осіб" [4, с. 332].

Яблоков М. П. вказує на те, що під інсценуванням злочину слід розуміти штучне створення або зміну зацікавленими особами обстановки місця злочину з метою введення слідства в оману [5, с. 237].

Всі наведені вище точки зору вказують на наявність штучно створених елементів в обстановці злочину функціональна спрямованість яких передбачає введення в оману слідства. Таким чином, при дослідженні, зокрема, обстановки злочину слідчий повинен звертати увагу на елементи, які за своєю природою суперечать логічному ходу речей. Такі елементи являють собою негативні обставини. Так Яблоков М.П. наполягає на тому, що слідчий має відмітити і виявити негативні обставини, тобто фактичні дані, які, виходячи із розвитку події злочину та пояснень конкретних осіб, не повинні відображатися в обстановці місця події, або, навпаки, мають бути, але вони відсутні [5, с. 237]. Як зазначив Овечкин В. А.: «...інсценовані злочинцем обстановці місця певної події залишаються обставини, що суперечать припущенню слідчого про хід події – негативні обставини, виявлення яких може свідчити про наявність інсценування» [6, с. 38]. Коновалова В. О., визначає негативні обставини як фактичні дані, що, судячи по розвитку події, що відбулася, і поясненням

конкретних осіб, не повинні знаходитися в обстановці місця події або, навпаки, повинні бути, але їх у наявності не виявилось [7, с. 54].

Можна говорити про те, що негативні обставини є наслідком дій злочинця, що знайшли своє відображення у слідовій картині злочину. А оскільки вказаний наслідок був сформований в результаті реалізації злочинної діяльності, вбачається, що негативні обставини є одним із наслідків злочину.

Таким чином, складові частини обстановки злочину, що суперечать логіці нормального функціонування певних систем та являють собою негативні обставини можна розглядати як наслідки злочину, що вказують на наявність інсценування як злочинного діяння так і окремих його елементів.

### ***Список використаної літератури:***

1. Бахин В.П. Преступная деятельность как объект криминалистического изучения. Лекции / В.П. Бахин, Н.С. Карпов. – К., 1999. – 22 с.
2. Белкин Р.С. Противодействие расследованию и пути его преодоления криминалистическими и оперативно-розыскными средствами и методами / Р.С. Белкин // Криминалистическое обеспечение деятельности криминальной милиции и органов предварительного следствия / под ред. Т.В. Аверьяновой, Р.С. Белкина – М. : Новый Юрист, 1997. – С. 129.
3. Аленин Ю.П., Тищенко В.В. Особенности расследования тяжких преступлений против личности. Уч. пособие. – Одесса: АО Бахва, 1996. – 112 с.
4. Белкин Р. С. Противодействие расследованию и пути его преодоления криминалистическими и оперативно-розыскными средствами и методами / Р. С. Белкин // Криминалистическое обеспечение деятельности криминальной милиции органов предварительного расследования / под ред. Т. В. Аверьяновой, Р. С. Белкина. – М., 1997. – С. 128–132.
5. Яблоков Н. П. Криминалистика : учебник / под. ред. проф. Н. П. Яблокова. – [изд. 2-е перераб. и доп.]. – М. : Юристь, 2001. – 718 с.

6. Овечкин В. А. Расследование преступлений, скрытых инсценировками: [учеб. пособие]. / В. А. Овечкин. – Х. : Юрид. ин-т, 1979, – 63 с.

7. Коновалова В. О. Негативні обставини та їх значення в розслідуванні злочинів / В. О. Коновалова // Радянське право. – 1958. – № 6. – С. 53-59.